

T E S P A M

Türkiye Enerji Stratejileri ve Politikaları Araştırma Merkezi

---

ANALİZ RAPORU

**Kriz Diplomasisi Olarak Dış Politika:
Trump'ın İkinci Döneminde ABD–Çin Büyük Güç Rekabeti,
Bölgesel Krizler ve Enerji Piyasalarına Etkileri**

Ocak 2025 – Temmuz 2026 Dönemi Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

**TESPAM Kızılelma Enstitüsü
Temmuz 2026**

Özet

Bu rapor, Donald Trump'ın ikinci başkanlık döneminin (20 Ocak 2025 – Temmuz 2026) dış politikasını, art arda gelen krizlerin tek bir stratejik eksene — Çin Halk Cumhuriyeti ile büyük güç rekabetine — bilinçli biçimde bağlandığı bir "kriz diplomasisi" modeli olarak ele almaktadır. Rapor;

- Panama Kanalı,
- Grönland ve Kanada'ya yönelik toprak/egemenlik talepleriyle başlayan, küresel tarife şoku,
- Venezuela'da doğrudan askeri müdahale (Ocak 2026'da Nicolás Maduro'nun yakalanması),
- Çin ile Ekim 2025 Busan Zirvesi'nde varılan taktik ticaret ateşkesi
- ve Şubat 2026'da başlayıp Temmuz 2026 itibarıyla süregelen ABD–İsrail–İran savaşı ve Hürmüz Boğazı krizini kronolojik olarak incelemektedir.

Ekonomik cephede rapor, ABD'de 2025 büyümesinin (Kovid-19 dönemi hariç) dokuz yılın en zayıf performansı olan %2,1'e gerilediğini, buna karşın ABD savunma sanayisinin (FY2025'te rekor 331,2 milyar dolarlık silah satışı) ve enerji sektörünün (2025'te rekor 13,6 milyon varil/gün ham petrol üretimi, Avrupa'ya rekor LNG ihracatı) savaş ortamından doğrudan kazanç sağladığını ortaya koymaktadır.

Çin tarafında ise 2025 büyümesi resmi hedef olan "yaklaşık %5" ile kapanmış, ancak yıl içinde ivme kaybı yaşanmıştır (Ç4'te %4,5'e gerileme). ABD'ye ihracat %20 düşerek 420 milyar dolara inmiş, İran savaşı kaynaklı girdi maliyeti şoku üretici fiyatlarını (ÜFE) 2022 sonundan bu yana ilk kez pozitif çevirmiş ve Çin, stratejik petrol stoklarını eriterek ham petrol ithalatını Haziran 2026'da on yılın en düşük seviyesine (7,12 milyon varil/gün) çekmiştir.

Raporun temel tezi, bu krizlerin görünürdeki dağınıklığına karşın; Panama'daki Çin bağlantılı liman işletmeciliği, Grönland'daki Arktik rekabeti, Venezuela'daki "Monroe Doktrini" söylemi, savunma bütçesindeki %13'lük artışın açıkça "Çin'e karşı deniz kuvveti inşası" olarak tanımlanması ve New START Antlaşması'nın yenilenmemesi gibi unsurların hepsinin, Washington merkezli düşünce kuruluşlarının (CFR, Brookings, Foreign Affairs, CSIS) değerlendirmelerinde ortak bir çerçeveye — Çin'in küresel nüfuzunu üçüncü coğrafyalarda geriletme stratejisine — oturduğudur. Bu şekilde, Çin'in kendisiyle doğrudan çatışmadan kaçınılırken (Busan'daki taktik ateşkes), rekabetin dolaylı cephelerde yürütüldüğü gözlemlenebilmektedir.

1. Giriş ve Yöntem

Trump yönetiminin ikinci döneminde dış politika, önceki dönemlere kıyasla daha yüksek frekanslı ve daha kişiselleştirilmiş bir krizler zinciriyle karakterize olmuştur. Bu durumu sadece Trump'ın şahsi karakteristik özellikleri üzerinden yorumlamak mantıklı değildir. Arkada işleyen farklı bir kurgunun olduğu da aşikârdır. İşte bu rapor, ilgili kurguyu daha net analiz edebilmek için metodolojik anlamda söz konusu krizleri (i) kronolojik bir zaman çizelgesi, (ii) ABD ve Çin ekonomilerine ilişkin karşılaştırmalı makro göstergeler ve (iii) bu krizlerin ortak stratejik eksenine dair nitel bir analiz olmak üzere üç katmanda ele almaktadır.

Çalışma, açık kaynak istihbarat (OSINT) yöntemiyle hazırlanmış olup ABD Dışişleri Bakanlığı, ABD Enerji Bilgi İdaresi (EIA), ABD Hazine Bakanlığı, Beyaz Saray resmi açıklamaları, Çin Ulusal İstatistik Bürosu verileri ile Reuters, AP, CNBC, Bloomberg, Al Jazeera gibi haber ajansları ve CFR, Brookings, CSIS (ChinaPower Projesi), Bruegel, Chatham House benzeri düşünce kuruluşlarının analizlerine dayanmaktadır. Kaynakların tam listesi raporun sonunda Kaynakça bölümünde sunulmuştur. Savaş ve krizler yazım tarihi itibarıyla (Temmuz 2026) devam ettiğinden, özellikle aylık makroekonomik veriler ve 2026 yılı tahminleri ileride revize edilebilir; bu husus ilgili bölümlerde ayrıca belirtilmiştir.

2. Kriz Kronolojisi (Ocak 2025 – Temmuz 2026)

İkinci Trump döneminin en belirgin özelliği, neredeyse her çeyrekte yeni bir dış politika krizinin açılması ve bir öncekinin tam kapanmadan üstüne binmesidir. Tablo 1, bu zinciri kronolojik olarak özetlemektedir.

Dönem	Olay	Açıklama
Ç1 2025	Panama, Grönland, Kanada söylemleri	Trump, görev öncesi ve sonrasında Panama Kanalı'nı geri alma, Grönland'ı satın alma/ilhak etme ve Kanada'yı '51. eyalet' yapma söylemini başlattı; gerekçe olarak Çin bağlantılı liman işletmeciliği (CK Hutchison) gösterildi.
Ç1-Ç2 2025	Küresel tarife şoku	Kanada, Meksika ve Çin'e yeni tarifeler; 'karşılıklı tarife' rejimi başladı. Çin'e yönelik tarifeler kümülatif %57'ye kadar çıktı.
Ç3 2025	Venezuela baskı kampanyası	Ağustos 2025: Pentagon'a kartellere karşı gizli yetki; Maduro ödülü 25'ten 50 milyon dolara çıkarıldı. Eylül 2025: Karayipler'de uyuşturucu teknelerine yönelik ölümcül vuruşlar (~80 kişi), 4.500 asker/denizci bölgeye sevk edildi.
Ç4 2025	Busan Zirvesi: Çin ile ticaret ateşkesi	30 Ekim 2025: Trump-Xi görüşmesi (2019'dan beri ilk yüz yüze temas). ABD fentanil tarifesini %20'den %10'a indirdi (toplam ~%47); Çin nadir toprak elementi ihracat kısıtlamalarını 1 yıl askıya aldı, soya fasulyesi alımını yeniden başlattı.
Ç4 2025	Rusya-Ukrayna barış girişimi	Kasım 2025: Trump'ın barış planı Ukrayna ve Avrupa'nın 'kırmızı çizgilerini' aştığı için tartışmalı karşılandı; kalıcı bir anlaşmaya varılamadı.

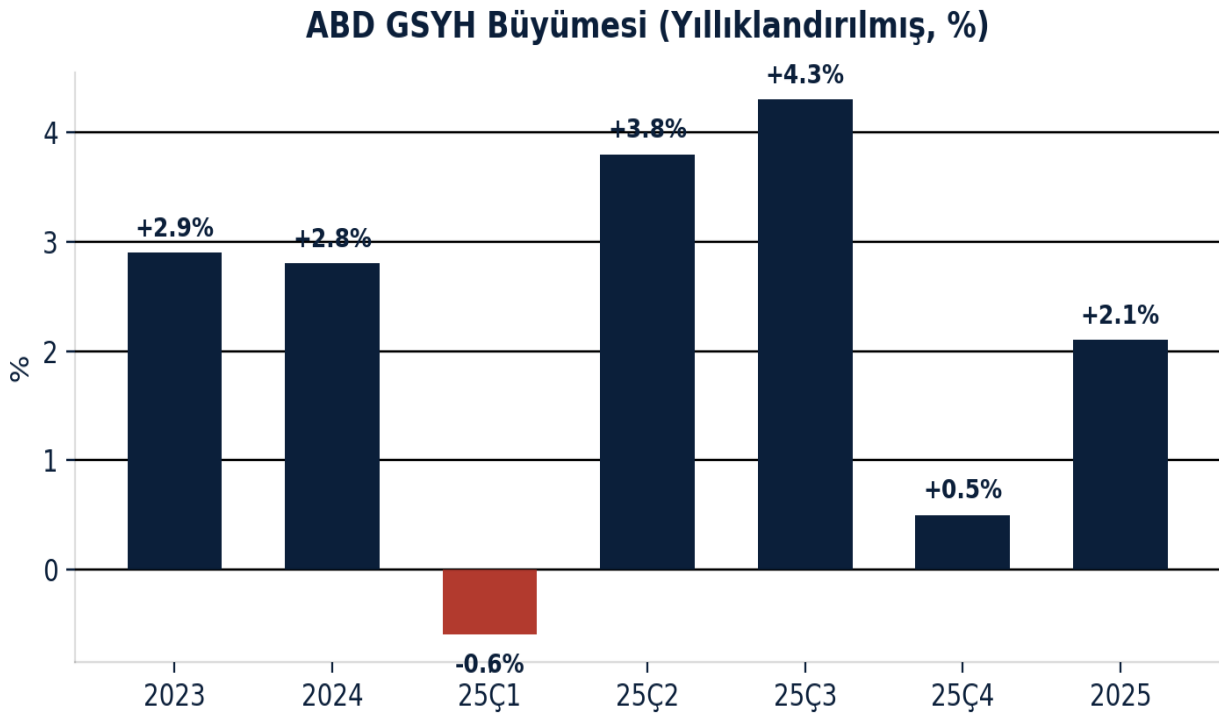
Dönem	Olay	Açıklama
3 Ocak 2026	Venezuela: Maduro'nun yakalanması	'Absolute Resolve' operasyonu — ABD Karakas'a doğrudan askeri müdahale ile Maduro ve eşini yakaladı, New York'a getirip yargıladı. Trump bunu 'Amerikan üstünlüğü Batı Yarımküre'de bir daha sorgulanmayacak' sözleriyle Monroe Doktrini'nin yeni koluymuş gibi sundu.
5 Şubat 2026	New START Antlaşması sona eriyor	ABD-Rusya arasındaki son nükleer silah sınırlama antlaşması, Çin'in nükleer cephaneliğini hızla büyüttüğü (~500 başlık) bir dönemde sona erdi.
28 Şubat 2026	İran savaşı başlıyor	ABD ve İsrail, İran hedeflerine saldırdı; İran, Hürmüz Boğazı'nı kapatma girişimiyle karşılık verdi. Brent petrol hızla 80-100 doların üzerine çıktı; küresel hava/deniz taşımacılığı büyük ölçüde durdu.
Mart 2026	Hürmüz krizi tırmanıyor	Trump, İran'a Hürmüz'ü açması için 48 saatlik ultimatomlar verdi, süreleri defalarca uzattı. Katar'ın Ras Laffan LNG tesisi vuruldu (kapasitenin %17'si). Tamiri 5 yıl sürebilir.
Nisan 2026	Savaş genişliyor, küresel diplomasi devrede	Fransa 35 ülkeyi Hürmüz'ün yeniden açılması için koordinasyona çağırdı. 13 Nisan: ABD, İran limanlarına yönelik karşı-abluka başlattı. IMF küresel büyüme tahminini %3,3'ten %3,1'e indirdi.
Haziran 2026	Ateşkes / Mutabakat Muhtırası	Taraflar Hürmüz'ün yeniden açılmasını öngören bir Mutabakat Muhtırası (MoU) imzaladı; İran boğazda taciz ve saldırılara devam etti.
Temmuz 2026	Ateşkes çöküyor	6-7 Temmuz: Hürmüz'de 3 gemiye saldırı düzenlendi. Trump ateşkesin 'bittiğini' söyledi. Kriz 3 aydan uzun süredir devam ediyor.
Ç2 2026 (süre gelen)	Çin rekabeti çerçevesi netleşiyor	'One Big Beautiful Bill' ile savunma harcaması 848 milyar doların üzerine çıkarıldı (~%13 artış); önceliğin 'Çin'e karşı deniz kuvvetleri inşası' olduğu belirtildi. İstihbarat, Çin'in PLA'yı 2027'ye kadar Tayvan'ı işgal edebilecek güce getirmeyi hedeflediğini değerlendiriyor.

Tablo 1. Trump'ın ikinci döneminde çeyrek çeyrek gelişen kriz zinciri (Ocak 2025 – Temmuz 2026)

3. ABD Cephesi: Ekonomi, Savunma Sanayii ve Enerji

3.1 Makroekonomik Görünüm

2025Ç1'de daralan (-%0,6) ABD ekonomisi, Ç2-Ç3'te tarife öncesi stoklama ve yatırım dalgasıyla hızlanmış, ancak Ç4'te yalnızca %0,5 büyüyerek yıl toplamında %2,1'e (2024: %2,8) gerilemiştir — bu, Kovid-19 dönemi dışında dokuz yılın en zayıf performansıdır. Yale Bütçe Laboratuvarı'na göre tarifeler tek başına 2025 büyümesini 0,5 puan, 2026 büyümesini ise 0,4 puan aşağı çekmektedir. Uzun vadede ABD GSYH'sinin kalıcı olarak %0,3 (yaklaşık 100 milyar dolar/yıl) daha küçük kalacağı öngörülmektedir. S&P Global Ratings ve Deloitte, İran savaşının etkisiyle 2026 büyüme tahminlerini yaklaşık %2,2'ye çekmiştir.

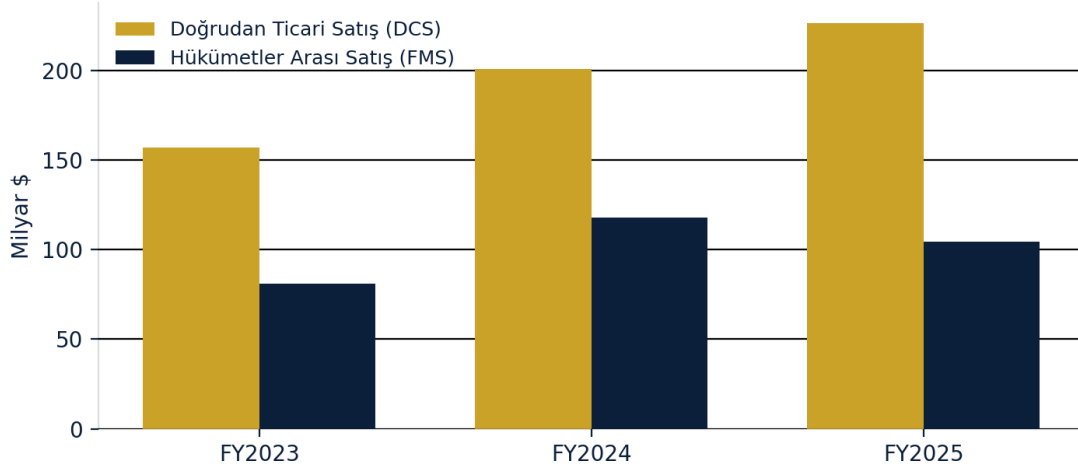

Grafik 1. ABD GSYH büyümesi, yıllıklandırılmış çeyreklik ve yıllık oranlar (%)

3.2 Savunma Sanayii ve Silah İhracatı

ABD Dışişleri Bakanlığı verilerine göre FY2025'te (1 Ekim 2024 – 30 Eylül 2025) toplam silah satışı 331,18 milyar dolarla rekor kırmış, bu FY2024'teki 318,70 milyar dolara göre %3,92'lik bir artışa denk gelmiştir. Artışın tamamı Doğrudan Ticari Satış (DCS) kaleminin %12,9 sıçramasından (226,8 milyar \$) kaynaklanmış; Hükümetler Arası Satış (FMS) kalemi ise %11,47 gerilemiştir (104,4 milyar \$) — bu ayrışma son on yılda yalnızca FY2020'de gözlenmiştir. Avrupa'nın yeniden silahlanması, Orta Doğu savaşı ve Doğu Asya'daki gerginlik talebi beslemiştir.

ABD Silah İhracatı: DCS ve FMS (milyar \$)

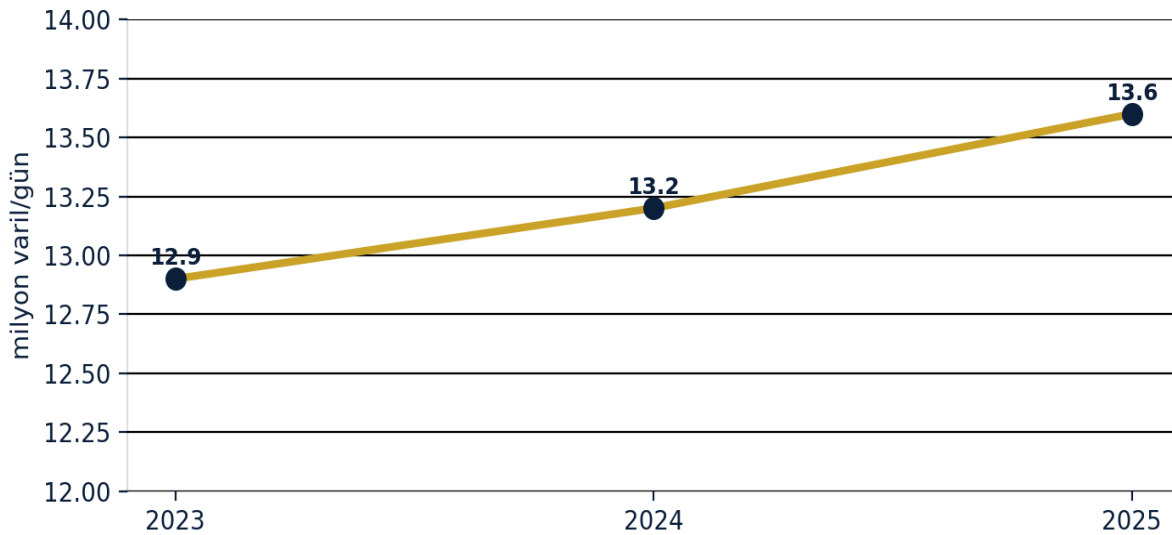

Grafik 2. ABD silah ihracatı: Doğrudan Ticari Satış (DCS) ve Hükümetler Arası Satış (FMS), milyar \$

3.3 Petrol Üretimi ve İhracatı

ABD Enerji Bilgi İdaresi'ne (EIA) göre ham petrol üretimi 2025'te %3 (350 bin varil/gün) artışla 13,6 milyon varil/güne çıkarak yeni bir yıllık rekor kırmıştır. Bu üretim hacmi Permian Havzası toplam üretimin yarısından fazlasını oluşturmaktadır. 2026'da İran savaşı sırasında toplam ham petrol ve petrol ürünleri ihracatı Nisan ayında günlük yaklaşık 12,9 milyon varile ulaşarak tüm zamanların rekorunu yazmıştır — Hürmüz Boğazı'ndaki kesintileri telafi etmek isteyen Asya ve Avrupa alıcıları ABD arzına yönelmiştir. Buna karşın EIA, 2025 yılı ham petrol ihracatının (yıllık bazda) 2021'den bu yana ilk kez azaldığını da not etmektedir; savaş dönemindeki sıçrama esas olarak 2026 başındaki aylık verilere yansımıştır.

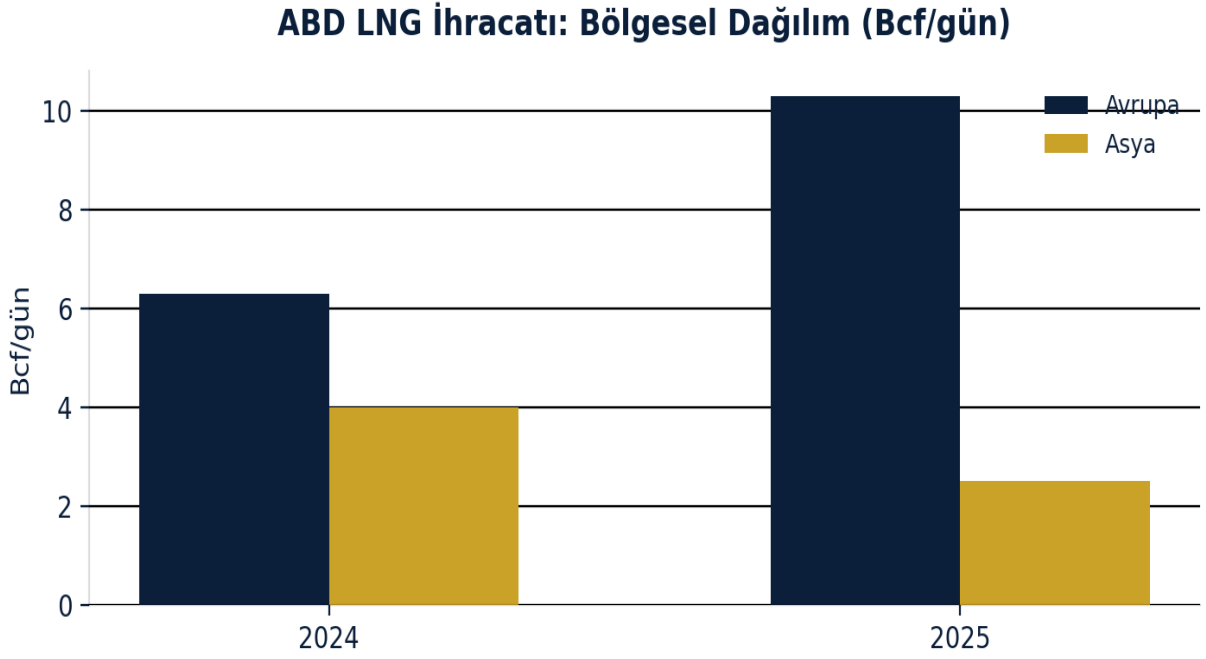
ABD Ham Petrol Üretimi (milyon varil/gün)

Grafik 3. ABD ham petrol üretimi, milyon varil/gün (2023-2025)

3.4 Doğalgaz (LNG) İhracatı

Avrupa'ya LNG ihracatı 2025'te 10,3 milyar kübik fit/güne (Bcf/gün) çıkarak toplam LNG ihracatının %68'ini oluşturmuştur. Katar'ın Mart 2026'daki saldırı sonrası kapasite kaybının (%17) yarattığı boşluğu ABD doldurmuştur. Asya'ya ihracat ise ticaret gerginlikleri nedeniyle 4,0'dan 2,5 Bcf/güne gerilemiş; Çin'e sevkiyat 2024'teki 0,6 Bcf/günden 2025'te sıfıra inmiştir. Mevcut ABD LNG ihracat kapasitesi 18,3 Bcf/gün olup, 2026 içinde Corpus Christi Aşama 3, Golden Pass ve Port Arthur LNG tesislerinin devreye girmesiyle kapasitenin daha da artması beklenmektedir.

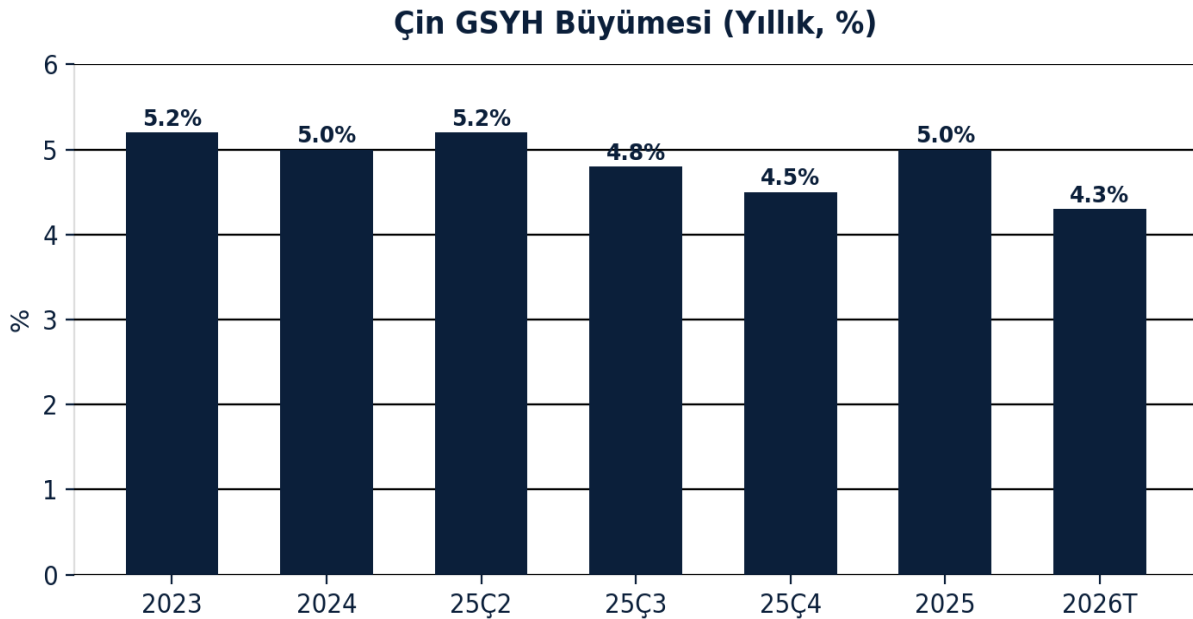

Grafik 4. ABD LNG ihracatının bölgesel dağılımı, Bcf/gün (2024-2025)

4. Çin Cephesi: Büyüme, Enflasyon ve Enerji Güvenliği

4.1 Makroekonomik Görünüm

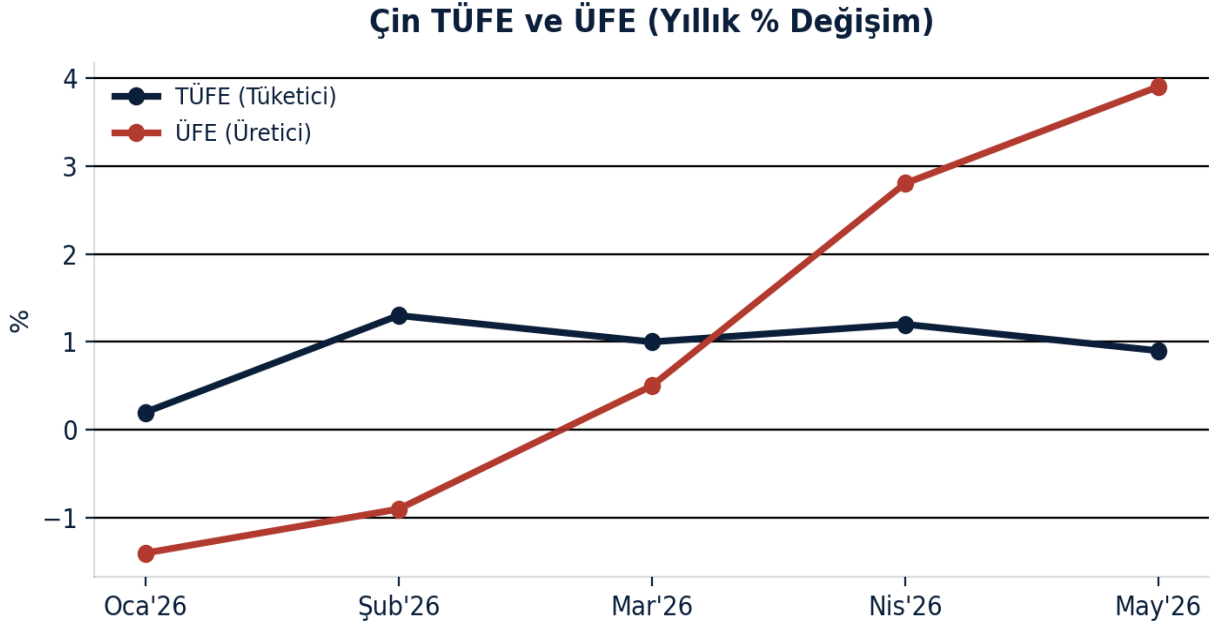
Çin, 2025 yılını resmi hedef olan “yaklaşık %5” büyümeyle kapatmıştır — rekor 1,2 trilyon dolarlık dış ticaret fazlası sayesinde. Ancak yıl içinde büyüme momentumu kaybolmuş, çeyreklik büyüme Ç2'de %5,2'den Ç4'te %4,5'e gerilemiştir (2022 sonundan bu yana en zayıf çeyrek). Çin'in ABD'ye ihracatı 2025'te %20 düşerek 420 milyar dolara gerilerken, bu kayıp Avrupa Birliği ve Güneydoğu Asya'ya yönelik ihracat artışıyla telafi edilmiştir. Dünya Bankası ve Deutsche Bank, 2026 büyümesini sırasıyla %4,2 ve %4,5 civarında öngörmektedir. Rhodium Group gibi bazı bağımsız araştırma kuruluşları ise resmi verilerin gerçek büyümeyi (%2,5-3 aralığında) abarttığını iddia etmektedir. Diğer taraftan her şekilde büyüme oranları bu süreçte düşmüştür.

Grafik 5. Çin GSYH büyümesi, yıllık (%)

4.2 Enflasyon: Savaşın Maliyet Şoku

Çin, 2022 sonundan beri süregelen en uzun deflasyon dönemini Mart 2026'da savaş kaynaklı girdi maliyetleriyle sonlandırmıştır. Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) Mart'ta %0,5 ile pozitifte dönmüş, Nisan'da %2,8'e, Mayıs'ta ise %3,9'a (Temmuz 2022'den bu yana en yüksek seviye) yükselmiştir. Buna karşılık Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ılımlı seyretmiş (~%1 civarında) — zayıf iç talep, üretici maliyetlerinin tüketiciye yansımalarını sınırlamaktadır. Morgan Stanley baş Çin ekonomisti Robin Xing, 2026 için ÜFE'de %1,2, TÜFE'de %0,8 artış öngörmektedir.

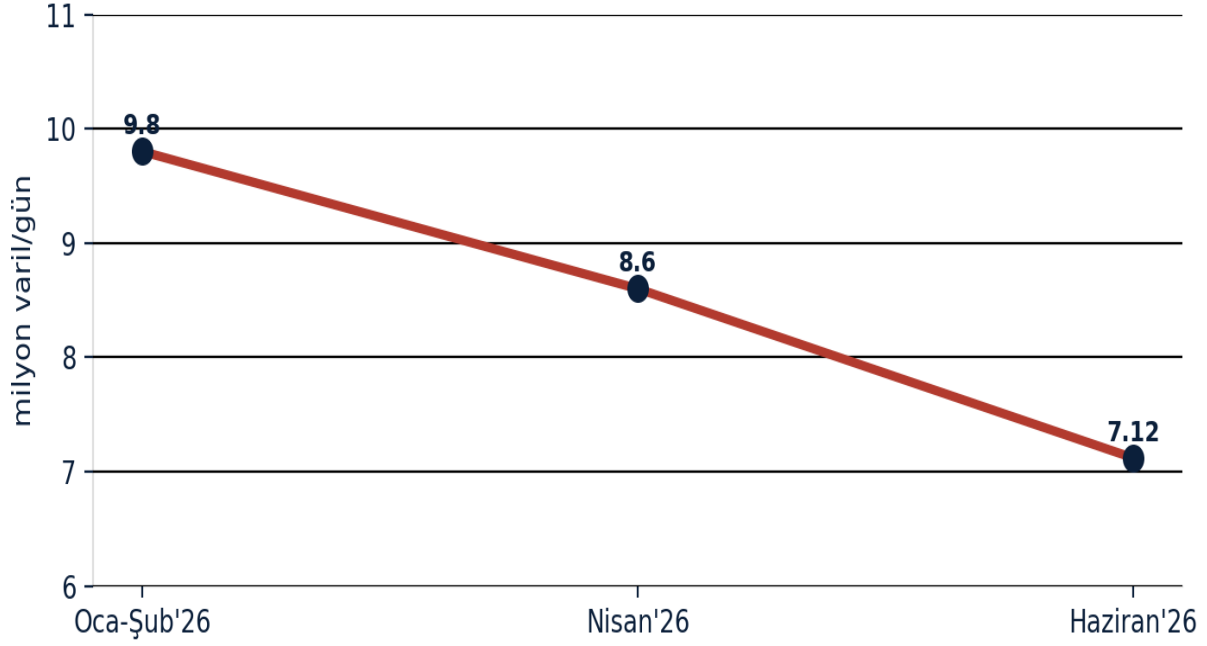

Grafik 6. Çin TÜFE ve ÜFE, yıllık % değişim (Ocak-Mayıs 2026)

4.3 Petrol İthalatı ve Enerji Güvenliği

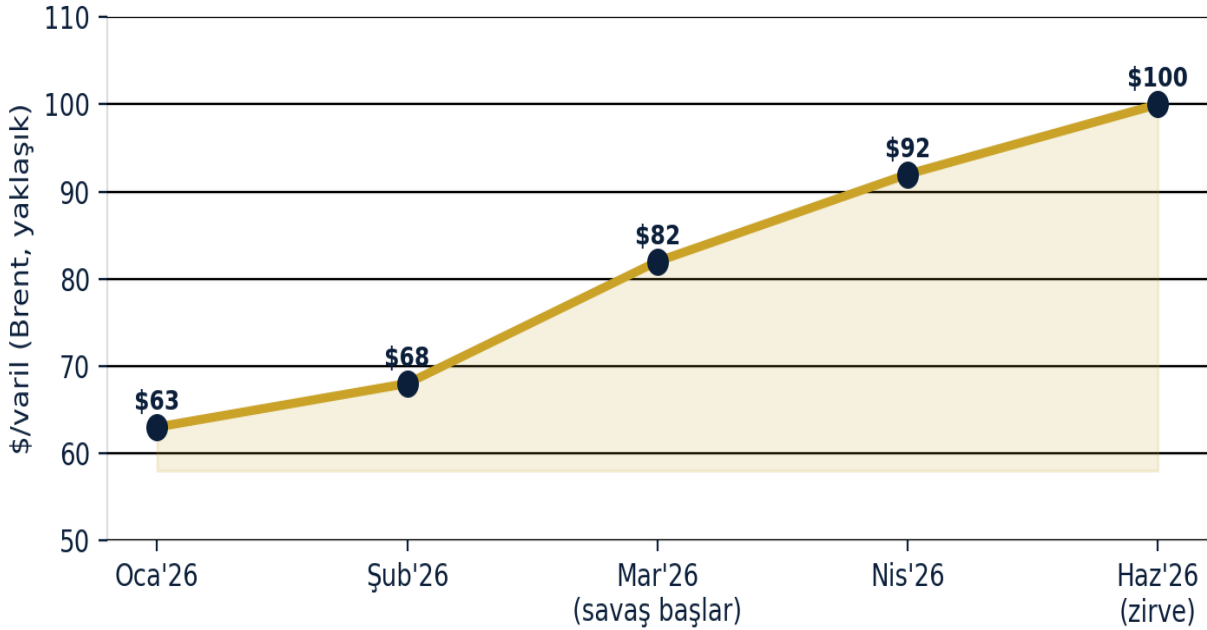
Çin, dünyanın en büyük ham petrol ithalatçısı olarak, hem arz hem de fiyat anlamında İran savaşının en büyük risk taşıyıcısı konumundadır. İthalatının önemli bir bölümü Hürmüz Boğazı üzerinden geçmekte olup İran, Çin'in en büyük tekil ham petrol tedarikçilerinden biridir (2024'te İran'ın toplam ham petrol ihracatının yaklaşık %90'ı Çin'e yönelmiştir). Savaşın 28 Şubat 2026'da başlamasıyla Brent petrol fiyatı hızla 100 doların üzerine çıkmıştır (savaş öncesi yaklaşık 63-70 dolar). Çin, tahmini 1,2-1,4 milyar varillik stratejik ve ticari stok sayesinde ithalatını Haziran 2026'da yıllık %41,3 düşürerek on yılın en düşük seviyesi olan 7,12 milyon varil/güne çekmiştir. Uluslararası Enerji Ajansı'na (IEA) göre yalnızca Haziran ayında stoklardan yaklaşık 41 milyon varil çekilmiştir. Bu, küresel petrol fiyatlarının daha da tırmanmasını sınırlandıran başlıca etken olmuş, ancak petrol faturasının birim maliyeti savaş öncesine göre belirgin biçimde artmıştır. Ayrıca Çin'in bu minvalde olası bir müdahaleye son dönemde çok ciddi bir şekilde hazırlanarak, depolama kapasitesini son birkaç yılda iki katına çıkardığını da ortaya koymaktadır. İran kaynaklı 1-1,4 milyon varil/günlük arz açığı, Rusya'dan artan alımlarla (Ocak-Şubat 2026'da hacimsel olarak %40,9 artış) kısmen kapatılmıştır. Lakin gerek stok kaybı, gerek artan maliyetler ve mecbur kalınan yatırımlar ekonomik anlamda Çin gibi bir ülkeyi dahi etkilemiştir.

Çin Ham Petrol İthalatı (milyon varil/gün)

Grafik 7. Çin ham petrol ithalatı, milyon varil/gün (2026)

Brent Petrol Fiyatı Seyri (2026)

Grafik 8. Brent ham petrol fiyatı seyri, yaklaşık \$/varil (2026)

5. Trump'ın Kriz Diplomasisi: Bilinçli Bir Çin Rekabeti Modeli

Bölüm 2'de sunulan kronoloji tek tek olaylar bazında dağınık — hatta dürtüsel — görünse de, Washington merkezli düşünce kuruluşlarının (CFR, Brookings, Foreign Affairs, TIME, Responsible Statecraft, Reagan Institute) ortak okuması, bu krizlerin büyük bölümünün aynı stratejik eksene, yani Çin ile büyük güç rekabetine, bilinçli biçimde bağlandığı yönündedir. TESPAM uzmanları da bu görüştedir.

Trump yönetiminin kendi yetkilileri de bunu örtük biçimde doğrulamaktadır: Panama Kanalı talebinin resmi gerekçesi “aşırı geçiş ücretleri” olsa da, Trump'ın danışmanları bunu doğrudan “Çin'in Latin Amerika'daki artan etkisini durdurma” hedefiyle ilişkilendirmiştir — kanalın iki ucundaki limanları işleten Hong Kong merkezli CK Hutchison Holdings'in varlığı buna gerekçe gösterilmiştir.

Aynı çerçeve Grönland için de geçerlidir: Danimarka, Trump'ın ilgisine karşılık Soğuk Savaş'tan bu yana görülmemiş ölçekte kara/deniz/hava gücünü adaya yerleştirmiştir; resmi gerekçe ise “Rusya ve Çin'e Arktik yarışını kaybetmeyeceğiz” mesajıdır.

Venezuela'daki Maduro operasyonu ise Trump'ın kendi ifadesiyle bir “Monroe Doktrini eki” — yani Batı Yarımküre'de dış (özellikle Çin ve Rusya destekli) nüfuzu sınırlama girişimi olarak sunulmuştur; harekâtın resmi gerekçesi uyuşturucu kaçakçılığı ve narko-terörizm olsa da, Brookings ve WOLA gibi kuruluşların analistleri bunu ABD'nin kıtadaki tartışmasız hâkimiyetini yeniden tesis etme hamlesi olarak okumuştur.

Savunma bütçesindeki sıçrama bu tezi sayısal olarak desteklemektedir: “One Big Beautiful Bill” kapsamındaki 150 milyar dolarlık ek savunma fonu ve Pentagon'un 848 milyar doları aşan bütçe talebi — 2025 mali yılına göre yaklaşık %13'lük bir artış — açıkça “Çin'e karşı deniz kuvvetleri inşası” ve hipersonik/insansız sistem yatırımlarına önceliklendirilmiştir. ABD istihbarat servisleri, Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nun (PLA) 2027'ye kadar Tayvan'ı işgal edebilecek kapasiteye getirilmesinin hedeflendiğini değerlendirmekte; Trump yönetimi 2026 boyunca bu “2027 deadline” senaryosunu gündemde tutmaktadır.

Ortada krizler üzerinden fırsatlar yakalanan, aşırı taleplerle çıkılsa da, asıl hedefin daha küçük ölçekli kazanımlar olduğu, korku iklimine endeksli esnek bir gerilim politikası kurgusunun devam ettiği açık bir şekilde gözlemlenebilmektedir.

Çin ile doğrudan ilişkide ise model belirgin biçimde farklılaşmaktadır: Ekim 2025'teki Busan Zirvesi'nde Trump ve Xi Jinping, doğrudan çatışma yerine taktik bir ateşkesi tercih etmiştir — ABD tarifeleri kümülatif %57'den %47'ye indirmiş, Çin ise nadir toprak elementi ihracat kısıtlamalarını bir yıl askıya almış ve ABD soya fasulyesi alımlarını yeniden başlatmıştır. Piper Sandler ve Wolfe Research gibi yatırım bankası analistleri bu anlaşmayı “Çin'in nadir toprak elementi kozunu etkili biçimde kullanarak müzakerede üstünlük sağladığı” bir sonuç olarak nitelendirmiştir. Bu bulgu, Çin'in kendisiyle doğrudan çatışmadan kaçınılırken, rekabetin üçüncü taraflar (Venezuela, İran, Panama, Grönland) üzerinden ve Çin'in küresel nüfuz alanının sistematik biçimde daraltılması yoluyla yürütüldüğü tezini güçlendirmektedir. New START

Antlaşması'nın Şubat 2026'da yenilenmeden sona ermesi de aynı çerçevede okunmaktadır: Rusya ile nükleer silah sınırlamasının kalkması, Çin'in hızla büyüyen (yaklaşık 500 başlığa ulaşan) nükleer cephaneliğine karşı ABD'nin manevra alanını genişletme hesabı olarak yorumlanmaktadır.

5.1 Krizlerin Çin Eksenine İlişkisi: Özet Tablo

Kriz / Girişim	Resmî Gerekçe	Çin Bağlantısı (Uzman Yorumu)
Panama Kanalı talebi	Yüksek geçiş ücretleri	Kanal uçlarındaki Çin bağlantılı liman işletmecisi CK Hutchison'ın ve Çin'in Latin Amerika'daki büyüyen etkisini kırmak
Grönland ilhak/satın alma girişimi	Ulusal güvenlik, Arktik kaynaklar	Rusya ve Çin ile 'Arktik yarışı'na müdahale etmek; nadir toprak elementi rezerv potansiyelini kontrol altına almak
Venezuela / Maduro operasyonu	Uyuşturucu kaçakçılığı, narko-terörizm	Monroe Doktrini'nin yeniden tesisini sağlamak; Çin ve Rusya'nın Batı Yarımküre'deki nüfuzunu sınırlamak
Tarife şoku (küresel)	Ticaret dengesizliği, iç üretim	Çin'e yönelik kümülatif tarife %57'ye kadar çıkararak; tedarik zincirini Çin'den ayırtırmak (decoupling)
Savunma bütçesi artışı (~848 milyar \$)	Modernizasyon, caydırıcılık	Açıkça 'Çin'e karşı deniz kuvvetleri inşası' sağlamak ve Tayvan senaryosuna hazırlanmak
New START'ın yenilenmemesi	Rusya'nın antlaşma ihlalleri	Çin'in hızla büyüyen nükleer cephaneliğine karşı ABD'nin manevra alanını genişletmek

Tablo 2. Trump döneminde açılan başlıca krizlerin resmî gerekçeleri ve uzmanların Çin eksenine ilişkilendirmesi

6. Kazananlar ve Kaybedenler

6.1 Kazananlar

Taraf	Gerekçe
ABD Silah / Savunma Sanayii	FY2025'te rekor kırdı: toplam satış 331,2 milyar \$ (+%3,9). DCS +%12,9 ile 226,8 milyar \$.
ABD Enerji (Petrol/LNG) İhracatçıları	Ham petrol üretimi 2025'te rekor 13,6 milyon varil/gün. 2026 savaşı sırasında toplam ham petrol+ürün ihracatı rekor ~12,9 milyon varil/gün'e çıktı. ABD LNG'sinde Avrupa payı 2025'te rekor 10,3 Bcf/gün'e (2024'te 6,3) çıkarak Katar kesintisinin boşluğunu doldurdu.
Körfez Petrol Üreticileri (savaş dışı)	Yüksek seyreden petrol fiyatlarından (Brent >90-100 \$) gelir avantajı sağladı. (Tabii bu durum arz sorunu yaşayanlar için geçerli olmadı.)
Rusya	Çin'e indirimli ham petrol satışında fiyatlarını ve hacmini artırdı; Ocak-Şubat 2026'da Çin'e sevkiyat hacmi %40,9 arttı.
Trump Yönetimi (iç siyaset)	Maduro'nun yakalanması ve 'Batı Yarımküre'de Amerikan üstünlüğü' söylemi iç kamuoyunda güç gösterisi olarak sunuldu; savunma bütçesi 848 milyar doların üzerine çıkarıldı.

Tablo 3. Kriz döneminden kazançlı çıkan taraflar

6.2 Kaybedenler

Taraf	Gerekçe
ABD Genel Ekonomisi / Tüketici	2025 büyümesi %2,1 ile (Kovid hariç) 9 yılın en zayıfı. Yale Bütçe Lab.: tarifeler 2025 büyümesini 0,5 puan, 2026'yı 0,4 puan düşürüyor; uzun vadede GSYH kalıcı %0,3 küçük.
Çin – ABD'ye İhracatçılar	Çin'in ABD'ye ihracatı 2025'te %20 düşerek 420 milyar dolara geriledi.
Çin Sanayi / Üretici Maliyetleri	Savaş kaynaklı girdi maliyetleriyle ÜFE Eylül 2022'den bu yana ilk kez pozitifte döndü; Mayıs 2026'da +%3,9 (yaklaşık 4 yılın zirvesi).
Çin'in Bağımsız (Teapot) Rafinerileri	İran'dan ucuz ham petrol erişimini kaybederek yüksek ikame fiyatlarıyla karşı karşıya kaldı. Ayrıca Rusya'dan ve diğer üreticilerden alınan petrolün fiyatı da yükseldi.
Petrol İthalatçısı Gelişen Ekonomiler	IMF Nisan 2026'da küresel büyüme tahminini %3,3'ten %3,1'e indirdi; birçok ülkenin ithalat beklentisi aşağı revize edildi (örn. BAE ithalatı +%7,1'den -%8,4'e).
ABD'nin Geleneksel Müttefikleri (Danimarka, Panama, Kanada, İspanya ve diğer Avrupalı ülkeler)	Grönland, Panama Kanalı ve 'Kanada 51. eyalet' söylemleriyle diplomatik gerilim yaşadı; İspanya üs kullanımını reddedince Trump ticareti kesmekle tehdit etti. Artan enerji fiyatları, Rusya ile kopan bağlar Avrupa'da ekonomileri kötü etkiledi.
Körfez Ülkeleri ve İsrail	Yaşanan savaştan hem sosyo-psikolojik hem de ekonomik olarak büyük zarar gördü. İsrail bölgede daha fazla yalnızlaştı.

Tablo 4. Kriz döneminden zararlı çıkan taraflar

7. Sonuç ve Değerlendirme

Bu raporda sunulan bulgular, net bir “ABD kazandı, Çin kaybetti” ikiliğinden daha karmaşık bir tablo ortaya koymaktadır. ABD'nin enerji ve savunma sektörleri savaş ortamından doğrudan kazanç sağlarken, ABD'nin genel büyüme performansı tarife ve göç politikalarının frenlemesiyle zayıflamıştır. Çin ise ihracat çeşitlendirmesi ve büyük stratejik petrol stokları sayesinde şoku büyük ölçüde absorbe etmiş, fakat üretici maliyetlerindeki sıçrama ve ABD pazarındaki %20'lik ihracat kaybı ile yapısal bir zorluk yaratmıştır.

Buradan şu anlaşılmalıdır ki, ABD bir dönüşüm gerçekleştirmektedir ve asıl hedefte olan Çin'dir. İlgili hamlelerin hepsinin Çin ile direkt veya dolaylı etkisi okunabilmektedir. Lakin Çin'de ilgili hamlelere karşı koyabilecek kabiliyetlere sahiptir. Bazı açılardan istenilen başarı gösterilemese de, ABD genel anlamda Çin'e karşı stratejik kazanımlar elde etmiştir.

Diğer taraftan bu süreçte asıl kaybeden taraf, IMF'nin küresel büyüme tahminini aşağı çektiği petrol ithalatçısı gelişen ekonomiler olmuştur. Stratejik düzeyde ise Trump yönetimi, Çin ile doğrudan çatışmadan kaçınıp onunla taktik ateşkesler imzalarken (Busan), enerjisini üçüncü coğrafyalarda (Panama, Grönland, Venezuela, Orta Doğu) Çin'in nüfuzunu geriletmeye yönlendirmiştir. Bu örüntü, “kriz diplomasisi”nin tesadüfi değil, büyük güç rekabetine göre tasarlanmış bir model olduğu tezini güçlendirmektedir.

Son olarak belirtilmelidir ki, gerek İran savaşı gerek Hürmüz Boğazı krizi Temmuz 2026 itibarıyla sona ermemiş olup, raporda sunulan 2026 yılı büyüme ve enflasyon tahminleri öngörü niteliğindedir. Kriz derinleştikçe veya çözüldükçe, ABD ve Çin ekonomilerine ilişkin nihai maliyet-fayda dengesi önemli ölçüde değişebilecektir; bu nedenle raporun periyodik olarak güncellenmesi önerilmektedir. Tabii diğer taraftan küresel dinamiklerin merkezine oturan ABD – Çin rekabeti realitesi önümüzdeki yüzyılın asıl konusu olacak gibi görülmektedir.

Kaynakça

ABD Dışişleri Bakanlığı (2026). Fiscal Year 2025 U.S. Arms Transfers and Defense Trade. state.gov/releases/bureau-of-political-military-affairs/2026/03/fiscal-year-2025-u-s-arms-transfers-and-defense-trade

ABD Enerji Bilgi İdaresi – EIA (2026). U.S. crude oil production rose in 2025, setting new record. eia.gov/todayinenergy

ABD Enerji Bilgi İdaresi – EIA (2026). U.S. natural gas exports to grow nearly 30% by 2027 as LNG facilities ramp up. eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=67484

ABD Hazine Bakanlığı (2026). Economic Policy Statements to TBAC: 2026 – 2nd Quarter. home.treasury.gov/news/press-releases/sb0486

AP / NBC News (2026, 19 Ocak). China's economy grows 5% in 2025, buoyed by strong exports despite Trump's tariffs. nbcnews.com/world/asia

- Al Jazeera (2026, 19 Ocak). China says GDP grew 5% in 2025, among weakest expansions in decades.
[aljazeera.com/economy/2026/1/19](https://www.aljazeera.com/economy/2026/1/19)
- Britannica (2026). 2026 Iran war. [britannica.com/event/2026-Iran-war](https://www.britannica.com/event/2026-Iran-war)
- Brookings Institution (2025). What happened when Trump met Xi? [brookings.edu/articles/what-happened-when-trump-met-xi](https://www.brookings.edu/articles/what-happened-when-trump-met-xi)
- Brookings Institution (2026). Making sense of the US military operation in Venezuela.
[brookings.edu/articles/making-sense-of-the-us-military-operation-in-venezuela](https://www.brookings.edu/articles/making-sense-of-the-us-military-operation-in-venezuela)
- Bruegel (2026). García-Herrero, A. What the war in Iran means for China. Analysis 06/2026.
[bruegel.org/analysis/what-war-iran-means-china](https://www.bruegel.org/analysis/what-war-iran-means-china)
- CFR – Council on Foreign Relations (2026). Trump's 2026 State of the Union: Foreign Policy Issue Guide.
[cfr.org/articles/trumps-2026-state-of-the-union-foreign-policy-issue-guide](https://www.cfr.org/articles/trumps-2026-state-of-the-union-foreign-policy-issue-guide)
- CFR – Global Conflict Tracker (2026). U.S. Confrontation With Venezuela. [cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/instability-venezuela](https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/instability-venezuela)
- CNBC (2025, 30 Ekim). Trump, Xi South Korea rare earth tariff trade war. [cnbc.com/2025/10/30](https://www.cnbc.com/2025/10/30)
- CNBC (2026, 10 Haziran). China May wholesale inflation hits near 4-year high on Iran war-led higher input costs.
[cnbc.com/2026/06/10](https://www.cnbc.com/2026/06/10)
- CNBC (2026, 10 Nisan). China producer prices turns positive as inflation gets boost from Iran oil shock.
[cnbc.com/2026/04/10](https://www.cnbc.com/2026/04/10)
- CNBC (2026, 8 Haziran). China oil Iran war US Israel energy prices Strait of Hormuz. [cnbc.com/2026/06/08](https://www.cnbc.com/2026/06/08)
- CNN (2026, 14 Nisan). China has so far weathered the historic oil crisis. [cnn.com/2026/04/14/china](https://www.cnn.com/2026/04/14/china)
- CSIS ChinaPower Project (2026). How Is the Iran War Impacting China's Economy? chinapower.csis.org/china-economic-impacts-iran-war
- China Briefing (2025). Trump-Xi Meeting: US and China Agree to Tariff, Rare Earth Concessions. china-briefing.com/news/trump-xi-meeting-outcomes-and-implications
- Congress.gov – Congressional Research Service (2026). U.S. Capture of Venezuela's Nicolás Maduro.
[congress.gov/crs_external_products/IN/PDF/IN12618](https://www.congress.gov/crs_external_products/IN/PDF/IN12618)
- FactCheck.org (2026, Nisan). Trump's Numbers, April 2026 Update. factcheck.org/2026/04
- Foreign Affairs (2025). The Case for Trump's Second-Term Foreign Policy. [foreignaffairs.com/united-states](https://www.foreignaffairs.com/united-states)
- OilPrice.com (2026). China's Next Move Could Decide Where Oil Prices Go This Year. oilprice.com/Energy/Oil-Prices
- Responsible Statecraft (2025). 'America First' meets Greenland, Taiwan, and the Panama Canal.
responsiblestatecraft.org/trump-greenland
- SCMP – South China Morning Post (2026). China's Russian oil imports spike in early 2026, but Iran war changes outlook. [scmp.com/economy/china-economy](https://www.scmp.com/economy/china-economy)
- TIME (2026). How Trump's Foreign Policy Gambits Are Reshaping the World. [time.com/collections/davos-2026](https://www.time.com/collections/davos-2026)

WOLA – Washington Office on Latin America (2026). Unilateral U.S. military intervention to remove Nicolás Maduro. wola.org/2026/01

White House (2025). Fact Sheet: President Donald J. Trump Strikes Deal on Economic and Trade Relations with China. whitehouse.gov/fact-sheets/2025/11

Wikipedia (2026). 2026 Strait of Hormuz crisis. en.wikipedia.org/wiki/2026_Strait_of_Hormuz_crisis

Wikipedia (2026). 2026 United States intervention in Venezuela.
en.wikipedia.org/wiki/2026_United_States_intervention_in_Venezuela